

Прізвище, ім'я _____

Самостійна робота № 5

ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА (біографічне оповідання Оксани Іваненко)

- 1** Прочитай. Пригадай твори Тараса Григоровича Шевченка.

* * *

Тече вода з-під явора
Яром на долину...

* * *

Зацвіла в долині
Червона калина...

* * *

Дивлюся, аж світає,
Край неба палає...

* * *

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть...

- Що ти знаєш про життя Т. Г. Шевченка? Запиши.

- 2 Прочитай уривок з біографічного твору О. Д. Іваненко «Маленьким про великого Тараса».

Оксана Іваненко

МАЛЕНЬКИМ ПРО ВЕЛИКОГО ТАРАСА

I

Страшний був тоді час. Пани розкошували і жили у величезних маєтках, а працювали на них інші люди, їхні кріпаки. Пан свого кріпака міг покарати як завгодно, міг продати, наче якусь річ. Міг відібрати дітей від батька і на мисливських собак виміняти. І нікому було поскаржитись, бо правив усім цар, найбільший пан, і, звичайно, він був з панами заодно.

І от у селі Кирилівці, яке все належало одному багатому панові, в бідній родині кріпаків Шевченків народився хлопчик Тарас.

Родина була велика, дітей багато, злидні страшні. У Тараса були старша сестра та брат — Катруся і Микита та молодші за нього — Йосип, Яринка і сліпенька сестричка Марійка. Батьки, як і всі селяни, повинні були на панщині працювати, себто на пана робити. З ранку до ночі вони й гнули спину на панському полі, на панській стайні, у панських садах та городах. А вдома їхні діти лишались голодні, голі, босі.

Жінки брали немовлят з собою на поле. Покладуть під снопом, а самі жнуть пшеницю. Дитина часто плаче, заливається, а мати і підійти зайвий разочок боїться, бо панський наглядчак з канчуком в руках скрізь ходить, дивиться, як працюють.

Хто з дітей трошки підросте — одразу теж працювати, чи погоничем, чи пастушком.

Та у Шевченків була дружна сім'я. Любили одне одного, жаліли. Зберуться усі ввечері після роботи, постелять у маленькому садочку

коло хати рядно, посідають, вечеряють вкупі. Потім, уже згадуючи свою сім'ю, раннє дитинство, написав Тарас Шевченко вірш «Садок вишневий коло хати...».

Приходив до них часто старий-престарий дід Іван. Його дуже любив маленький Тарасик. Притулиться до нього, і розповідає дід давні минулі часи.

Цікавий був до всього Тарасик, про все йому хотілося дізнатись: і чи є де залізні стовпи, які небо підтримують, чому шлях, що мимо села йде, Чорним зветься, і хто такі були гайдамаки, які проти панів повставали?

Хлопець рано до школи пішов і швидше за всіх вивчився читати й писати, і дуже любив малювати, хоч цьому його ніхто не вчив.

II

Поки була жива мати Тараса, все-таки якось перебивались. Та от умерла мати, ще молодою, від непосильної праці та злиднів. Лишилися діти бідолашними сиротами. Не знав батько, що й робити з ними. Старша сестра Катруся ще при матері вийшла заміж і переїхала в інше село.

Оженився батько вдруге на вдові з трьома дітьми. Думав — легше буде, жінка і з дітьми, і в господарстві дасть лад. Та де там! Мачуха трапилась люта, не злюбила дітей, особливо Тараса. Тарас не давав своїх молодших сестричок кривдити, завжди за них заступався. Ну, а мачуха, хто що не нашкодить з її дітей — все на Тараса зверне і Тараса покарає.

Тільки й було радості, коли якось одним літом батько пішов з чумаками і взяв Тараса з собою. А чумаками звались люди, які ходили з України аж у Крим по сіль та рибу. Не було тоді поїздів, їхали чумаки возами, в які запрягали дужих, спокійних волів. Воли йшли поволі, і чумаки, власне, не на возах їхали, а йшли коло них поряд довгим шляхом, степами, полями, понад ріками, озерами аж до Чорного моря.

От і Тарас вирушив з батьком у таку «чумачку» — подорож з чумаками. І багато-багато побачив по дорозі.

Побачив він і могутній Дніпро з мальовничими берегами, високі давні могили в широких степах, де трава, вища за людину, гоїдалась од вітру, немов хвилі у морі, а вгорі у блакитному небі літали орли.

Минали чумаки зелені гаї, села і міста, і різні люди стрічались їм. То сліпий кобзар сидів, грав на кобзі і співав старовинні пісні-думи, то стрічали вони рекрутів-хлопців, яких забрали в солдати. За ними йшли матері, жінки, плакали, прощались, наче на все життя. Та воно майже так і було, бо в ті часи в солдатах служили двадцять п'ять років.

Бачив Тарас, що скрізь тяжко працюють люди, як і в їхньому селі. Стрічались їм пани в розкішних каретах, на баских годованих конях. Замислювався малий Тарас так само, як удома: чому скрізь одні працюють, поневіряються, а інші тільки гуляють, панують та розкошують?

Та під час подорожі дуже радів Тарас, що йде з батьком, з чумаками, так багато бачить навколо, стільки цікавого чує, а головне, ніхто на нього не гримає, не лає так, як мачуха. Обіцяв батько і другого року взяти Тараса з собою, коли пан його самого з чумаками пошле.

Та не довелось...

Познач ☒, на які запитання ти знайшов відповіді в оповіданні.

- ☐ Хто такий кріпак?
- ☐ Чи була родина Шевченків кріпаками?
- ☐ Скільки в родині було дітей?
- ☐ Яке дитинство було в Тараса?
- ☐ Чим любив займатися хлопчик Тарас?
- ☐ Яка доля спіткала батьків Тараса?
- ☐ Де вчився в дитинстві Т. Шевченко?
- ☐ Хто такі чумаки?
- ☐ Чи звільнився Шевченко з кріпацтва?

3 Знайди оповідання Оксани Дмитрівни Іваненко «Маленьким про Великого Тараса» в бібліотеці та дочитай до кінця.

